

ЛІТЕРАТУРА

1. IATA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iata.org/index.htm>
2. Костромина, Е.В. Авиатранспортный маркетинг [Текст] /Е.В. Костромина; НОУ Высшая коммерческая школа «Авиабизнес». – М.: НОУ ВКШ «Авиабизнес», 2003. – 384 с.
3. Костромина, Е.В. Экономика авиакомпании в условиях рынка [Текст] /Е.В. Костромина; НОУ Высшая коммерческая школа «Авиабизнес». – М.: НОУ ВКШ «Авиабизнес», 2005. – 344 с.
4. Артамонов, Б.В. Авиатранспортный маркетинг [Текст] : учеб. пособие для вузов гражд. авиации /Б.В. Артамонов, М.Л. Мамонова; Моск. ин-т инженеров гражд. авиации. – М.: МИИГА, 1990. – 112 с.
5. Мареев, И.С. Организационно-экономический механизм позиционирования авиакомпании на рынке перевозок пассажиров [Текст]: автореферат дис. ... кандидата экономических наук : 08.00.05 /И.С. Мареев :Московский государственный авиационный институт. – М.: МГАИ, 2007. – 25 с.
6. Голубков, Е.П. Маркетинг: Словарь – справочник [Текст] / Е.П. Голубков. М.: Дело, 2000. – 440 с.
7. Петровська, С.В. Роль маркетингу підприємств авіатранспортних послуг [Текст] / С.В. Петровська // Проблеми системного походу в економіці: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2009. – Вип. 28. – С.14 – 23.

УДК 330.341.1 (045)

А.В. Шевченко

АНАЛІЗ ТА УМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ

Проаналізовано інноваційну діяльність регіонів України, та запропоновано заходи щодо стимулювання активізації інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів.

Проанализировано инновационную деятельность регионов Украины и предложены мероприятия по стимулированию активизации инновационно-инвестиционной деятельности регионов.

Innovation activity of regions of Ukraine is analyzed in the article. The methods of stimulation of innovation and investment activity of regions is offered.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку країни інновації є одним з визначальних факторів структурної перебудови та прискорення економічного зростання. Натомість в Україні під час ринкової трансформації суспільної системи, а також в умовах світової економічної кризи спостерігається падіння впровадження інновацій.

Розв'язання нагальних проблем сьогодення України, таких як досягнення сталого економічного зростання, проблеми безробіття, забезпечення соціального захисту населення матиме тимчасовий ефект без інноваційного спрямування

господарства. Повноцінна інтеграція України у світове господарство неможлива без адекватної науково-технічної бази та механізмів, що дають можливість сприймати тенденції світової економіки.

Зміна соціально-економічних умов господарювання визначає нові підходи оцінки інвестиційного потенціалу регіонів. Це потребує аналізу, моніторингу та розробки шляхів вирішення проблем, пов'язаних з інвестиційною діяльністю на всіх регіональних рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До сьогодні у вітчизняній літературі проблеми формування інноваційного господарського механізму на регіональному рівні в перебігу трансформаційного процесу не отримали повномасштабного спеціального висвітлення. Окремі дослідження проводились співробітниками РВПС НАНУ, ЦД ПН ім. Г.М. Доброва НАНУ, економічного факультету Національного університету ім. Тараса Шевченка, Інституту прогнозування НАНУ, Національним інститутом стратегічних досліджень та ін. Разом з тим не існує комплексного аналізу економічних перетворень у регіонах з точки зору інноваційного спрямування, аналіз конкурентних переваг та адаптації зарубіжного досвіду стимулювання інноваційної діяльності до сучасних умов господарювання в Україні.

Мета статті і виклад основного матеріалу. Мета дослідження полягає в системному вивченні та аналізі інноваційного процесу в Україні в цілому та в регіональному розрізі; в удосконаленні науково-методологічних підходів державного регулювання економічного розвитку в умовах трансформації суспільства та у визначенні умов, за яких відбувається даний процес.

Регіональний розвиток України відбувається досить складно і суперечливо. Конституція України визначила головний вектор перерозподілу економічних прав і повноважень на користь регіонів.

У регіонах України ще не склалася мережа приватних інституційних інвесторів. Найбільшими потенціальними приватними інституційними інвесторами є комерційні банки. Вони здійснюють переважно короткострокове кредитування найприбутковіших торгово-посередницьких операцій, а не інвестування.

Економіка країни, де вітчизняний інвестор практично не вкладає кошти у розвиток виробництва, не може бути привабливою для іноземного інвестора. Залучення іноземних інвестицій має здійснюватися з урахуванням цілей і завдань державних програм структурної переорієнтації виробництва, цільових програм міжгалузевого та галузевого розвитку, конверсії та розвитку експортного потенціалу. Слід брати до уваги також процеси внутрішньої та зовнішньої кооперації продукції виробничо-технічного призначення, приватизації державних підприємств із залученням іноземного капіталу. Україна має можливість змінити свої позиції як покупець інвестицій за рахунок їх диверсифікації, отримуючи іноземні інвестиції у вигляді технологічного обладнання, матеріалів, прав інтелектуальної власності, ноу-хау, торгових знаків, деяких інших цінностей. Доцільність такого підходу

підтверджена не тільки деякими зарубіжними фахівцями, а й досвідом окремих країн, наприклад Японії, де закупівля та використання зарубіжних ліцензій значною мірою сприяли її соціально-економічному розвитку.

Проблема визначення пріоритетів державного стимулювання інноваційної діяльності є досить важливою, про що наголошується в законах «Про інноваційну діяльність», у численних державних програмах науково-технічного розвитку. При розробці та вдосконаленні регіонального ринкового інноваційно-інвестиційного механізму необхідно враховувати, що регіони України відрізняються за науково-технічним потенціалом, за рівнем розвитку продуктивних сил та структурою основного капіталу, його питомою вагою в територіальній структурі основного капіталу країни, за спеціалізацією на виробництві продукції, за часткою прибутку, що створюється кожним регіоном, за часткою збиткових підприємств, за ступенем адаптації до ринкових перетворень, структурою власності, рівнем розвитку інфраструктури наукової та інноваційної діяльності, можливостями залучення іноземних інвестицій тощо, від чого залежить здатність до інноваційного інвестування [10].

Різне зменшення фінансування перспективних та наукових досліджень галузевого і міжгалузевого характеру, ліквідація галузевих централізованих фондів розвитку науки і техніки зумовило значне скорочення науково-технічного потенціалу. За останні 10 років кількість висококваліфікованих спеціалістів, що виконують науково-технічні роботи, зменшилась в три рази. Хоча загальна кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, зросла на 10 %, значно скоротилась кількість наукових організацій, які обслуговують реальний сектор економіки (на 44,6% зменшилась кількість конструкторських організацій, кількість відповідних заводських організацій скоротилась на 23 %) [5].

Але на сьогодні Україна поступається як розвинутим країнам, так і країнам СНД не тільки за кількісними, а й за якісними характеристиками науково-технічного потенціалу і лише по окремим напрямкам здатна здійснювати самостійну інноваційну діяльність. Дослідження ЦД ПІН ім. Г.М. Доброва НАНУ показали, що коефіцієнт відображення відносної частки країни у групі країн, які можна порівняти за реалізованими результатами НДДКР, в Україні становить 1,75, у Росії – 7,83, у Німеччині – 43,2. Показник, розрахований за сукупними даними, які характеризують загальний ефект від витрачених коштів на НДДКР з урахуванням якості робочої сили, в Україні становить 3,32, у Росії – 11,44, у Німеччині – 40,18 [6, с. 74].

Фінансування наукових та науково-технічних робіт здійснюється в основному за рахунок держбюджету. Кошти місцевих бюджетів фактично не мають впливу на стимулювання інноваційної діяльності як у цілому по країні (в 2007р. – 0,03% фінансування), так і в окремих регіонах (від 0,1% в Донецькій області до 4,6% в Хмельницькій) [5].

Натомість проголошеному загальнодержавному курсу на створення

інноваційно-орієнтованої економіки видатки на фундаментальні дослідження в розмірі 0,13% від ВВП у 2007р. не здатні забезпечити перспективні дослідження. Разом з тим ринкова трансформація колишньої галузевої заводської науки дозволить перетворити науку на в цілому рентабельну галузь. Впровадження регіональних програм соціально-економічного розвитку повинно базуватися на створенні «інноваційних центрів», технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів. Інноваційна політика держави на регіональному рівні дає можливість розширити коло недержавних інвестицій, що за розрахунками ЦД ПІН ім. Г.М. Доброва НАНУ забезпечить загальні витрати на науку до 3-4 % ВВП [6, с. 102].

Одночасно зі зниженням інноваційної діяльності, погіршилась її структура відносно перспективи досягнення конкурентоспроможності господарської системи в довгостроковій перспективі. Так, найбільші темпи падіння характерні для показника нових технологічних процесів, особливо мало- та безвідходних, ресурсозберігаючих. Цей факт свідчить, що, на жаль, в Україні не здійснювалась прогресивна структурна перебудова. Відносно інших показників інноваційної діяльності повільнішими темпами знижується освоєння товарів народного споживання, що свідчить про зміну основних господарських пропорцій в умовах фінансової кризи від сектору виробництва засобів виробництва до сектору виробництва товарів народного споживання.

Сьогодні багато промислових підприємств недооцінюють таких складових інноваційного циклу, як маркетинг, реклама, що є більш важливим параметром конкуренції, ніж ціна. Водночас підприємці розвинених країн витрачають на рекламу не менше ніж 10% сукупних витрат.

Динаміка інноваційної діяльності за формами власності показує, що інноваційна стратегія розробляється переважно на підприємствах державної та колективної форм власності, що дозволяє зробити висновок про недосконалість приватизаційної стратегії та значення державної підтримки інноваційної діяльності і її стимулювання. Робота із впровадження інновацій на приватизованих підприємствах не активізувалась. Таким чином, не виконалось досягнення головної мети Програми приватизації – сприяння структурній перебудові економіки. Зростання кількості збиткових підприємств спричиняє скорочення надходжень до бюджету, зумовлює необхідність перерозподілу тимчасово вільних коштів. Реальним та досить значним джерелом таких ресурсів може стати прибуток державних підприємств, що приватизуються. Аналіз організаційної структури інноваційної діяльності свідчить про те, що впровадження нових технологічних процесів здійснюється на підприємствах відповідно до можливостей залучення капіталу.

Дослідження регіональних даних щодо підприємств, які займались інноваційною діяльністю, показує значну розбіжність – від 21,2% в Автономній Республіці Крим до 90% в Хмельницькій та Черкаській областях (за даними Держкомстату). Суттєва відмінність характерна для областей і у використанні

коштів на інноваційну діяльність. Але в усіх регіонах основним джерелом залишаються власні кошти (від 43,3% в Донецькій обл. до 100% в Кіровоградській обл. та м. Севастополі). Кредити залучали в основному підприємства Черкаської обл. та АРК – 11,4 %.

Серед головних факторів, що стримують інноваційну активність є: відсутність власних коштів, недостатня державна підтримка вітчизняного виробника, відсутність коштів у замовника продукції, високі кредитні ставки банків, а в останні роки банки зовсім відмовляються кредитувати підприємства, труднощі із сировиною, недосконалість законодавчої бази.

Найбільш поширеними джерелами фінансування інноваційної діяльності в країні були власні кошти, хоча їх значення у фінансуванні інноваційної діяльності за останні 5 років знизилось майже на 90%. Подібна ситуація склалась і в інших країнах СНД, зокрема в Росії, де основним джерелом фінансування інноваційної діяльності у 2007р. були власні кошти 70,5%, а підтримка обласних бюджетів становила 0,6% загальних витрат.

На сьогодні держава має обмежені можливості надавати фінансову підтримку інноваційній діяльності підприємств, але навіть непрямі заходи стимулюванні впровадження інновацій використовуються в Україні недостатньо. Податкове законодавство України протягом здійснення реформ послідовно скорочувало надання пільг підприємствам, що здійснюють інноваційну діяльність.

Важливим аспектом регіональної політики має стати мобілізації позабюджетних джерел фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності. Як джерело фінансових інвестицій розглядаються амортизаційні відрахування та прибуток підприємств. Разом з тим використання прискореної амортизації як джерела інноваційного розвитку себе не виправдало [4, с. 111].

Сьогодні головним завданням для нашої країни є створення умов для забезпечення конкурентоспроможності, що на сучасному етапі розвитку суспільства визначається рівнем освітньої кваліфікації населення, станом фундаментальних розробок, структурою НДДКР та мірою впроваджень нововведень у виробництво. Це стосується вибору інноваційної стратегії, визначення пріоритетів, створення правової бази.

Різниця в характері економічних проблем, з якими стикаються ті чи інші регіони, зумовлюють і різні підходи до їх вирішення. До основних елементів розробки регіонального інноваційно-інвестиційного механізму в ринкових умовах включається узгодження всіх рівнів бюджетів, аналіз і напрямки оптимізації місцевих бюджетів і, зокрема, податкової системи регіону з аналізом економічної ефективності пільгового оподаткування та податкових кредитів; розроблення критеріїв державної підтримки перспективних, високоефективних та наукомістких технологій і виробництв, а також інноваційної діяльності за рахунок бюджетів різного рівня; ефективного спрямування прямого довгострокового державного кредитування; стимулювання розвитку венчурних фірм за рахунок

регіонального бюджету, залучення джерел фінансування недержавного сектору економіки; розробка умов для кредитування інноваційних проектів комерційними банками; створення спільних підприємств, в які вкладаються бюджетні кошти регіону, а також кошти інших зацікавлених сторін (бюджетні кошти інших регіонів України, капітали приватних, колективних та підприємств інших недержавних форм власності, створення на пайовій основі підприємств за участю іноземного капіталу).

Одним з економічно доцільних напрямів залучення іноземних інвестицій в Україну є поетапний перехід від імпорту невеликих партій технологічного обладнання або інших товарів виробничого призначення (з метою вивчення та освоєння ймовірного ринку збуту продукції) до створення спільних підприємств з їхньою подальшою експансією на ринки за межами України. При цьому слід враховувати жорстку конкуренцію, що панує на світових ринках техніки і технологій. Успішність реалізації цього напрямку залежить від послідовності та радикальності економічних трансформацій. Усі рішення щодо укладання контрактів мають приймати незалежні від держави господарські суб'єкти, підприємці, які розпоряджаються власними або позиченими ресурсами і відповідають за наслідки прийнятого рішення своїм майном. Державі має належати роль регулятора податкової, митної та опосередковано і кредитної політики.

Вдосконалення політики залучення зарубіжних інвесторів пов'язано з вирішенням таких проблем:

- регулювання питань власності, особливо на нерухоме майно і землю, згідно з існуючими міжнародними нормами;
- прийняття законів та підзаконних актів щодо проблем, які стосуються іноземного інвестування, єдиним пакетом;
- розробка концепції (програми) з чітким визначенням мети залучення іноземних інвестицій, виділення пріоритетних сфер, механізму реалізації поставлених цілей;
- здійснення політики протекціонізму для підтримки вітчизняних товаровиробників та захисту перспективних галузей економіки.

Практика засвідчує, що, проводячи політику залучення інвестицій, важливо дбати про забезпечення їхньої стабільності та тривалості.

Ефективне використання іноземних інвестицій потребує упорядкування державного управління ними. Передусім слід чітко визначити та розмежувати повноваження об'єктів державного управління в цій сфері з метою узгодження їхньої діяльності та уникнення дублювання повноважень.

На загальнодержавному рівні мають бути створені економічні умови для активізації інвестиційної діяльності завдяки використанню переважно фінансово-економічних методів регулювання та стимулювання інвестицій, властивих ринковій економіці. До таких методів належить регулювання ставок оподаткування і рефінансування, норм обов'язкових резервів в НБУ, валютного курсу, митних платежів тощо. Методом економічного регулювання

є також субсидіювання позикового відсотка з кредитів для фінансування інвестицій. Це відповідатиме пріоритетам регіональної інвестиційної політики, сприятиме заохоченню спільного фінансування інвестицій з державних і приватних джерел [1].

Державна інноваційно-інвестиційна політика має формуватися з урахуванням регіональних інвестиційних програм. Адже включені до державної програми інвестиції будуть реалізовуватися, а об'єкти будуватися в конкретних регіонах на певних територіях, економічні інтереси яких слід враховувати повною мірою. Способами врахування цих інтересів можуть стати спільне пайове фінансування з державних і регіональних джерел, надання пільгових централізованих інвестиційних кредитів під гарантії місцевих банків [8,11].

На регіональному рівні важливе значення має закріплення фінансової бази інноваційно-інвестиційної діяльності у вигляді довгострокових стабільних нормативів. Високу стабільність фінансів забезпечують середньострокові нормативи, розраховані на 3-5 років.

Активізацію інноваційно-інвестиційної діяльності на рівні регіонів може забезпечити диференціація ставок місцевих податків, а також центральних і регулюючих податків у частині, що спрямовується до регіональних бюджетів. Створення пільгового податкового режиму для інвесторів усіх форм власності, що вкладають капітал у проекти з регіональним пріоритетом, поліпшить інвестиційний клімат у регіоні, стимулюватиме вітчизняних і зарубіжних інвесторів.

Проблема інноваційної діяльності в процесі реформування економіки України набуває все більшого значення і потребує наукових розробок як у методологічному, так і в методичному аспектах. Від вирішення цієї проблеми в країні в цілому і в окремих її регіонах залежить перспектива інтеграції нашої держави у світову економіку.

Література.

1. Андросова, О.Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності [Текст]: монографія /О.Ф.Андросова, А.В. Череп.–К.: Кондор, 2007. – 356 с.
2. Закон України «Про державний бюджет України на 2000 рік» // Урядовий кур'єр. – 2000. – № 16-17.
3. Закон України «Про державний бюджет України на 2007 рік» // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 14-15.
4. Ландик, В.И. Налоговые льготы стимулирования инновационной деятельности [Текст] /В.И. Ландик // Економіка промисловості. – 2003. – № 1 (19). – С. 109-113.
5. Наука та інноваційна діяльність в Україні [Текст]: / Держкомстат. – К.: 2007. – 385 с.
6. Онишко, С.В. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку економіки [Текст] / С.В. Онишко // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 74.
7. Буряк, А. Практика формування програм регіонального розвитку [Текст] / А. Буряк, В. Никитин, М. Рац. и др. // Регион: проблемы и перспективы. –

Харьков, 1998. – № 1. – С. 58-64.

8. Стеченко, Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку [Текст]: навч. посібник / Д.М. Стеченко. – К.: Вища школа, 2002. – 254 с.

9. Стеченко, Д.М. Управління регіональним розвитком [Текст]: навч. посібник / Д.М. Стеченко – К.: Вища шк., 2000. – 223 с.

10. Гальперіна, Л.П. Створення інноваційно орієнтованої суспільної системи: регіональний аспект [Текст] /Л.П. Гальперіна // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) – К.: НАУ, 2004. – Вип. 1-2. – 732 с.

11. Тумусов, Ф.С. Инвестиционный потенциал региона. Теория. Проблемы. Практика. [Текст] / С.Ф. Тумусов. – М.: Экономика, 1999. – 272 с.

УДК 629.73:330.13.(045)

В.О. Миронюк

РИЗИКИ УПРАВЛІННЯ ПАРКОМ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН АВІАКОМПАНІЇ

Идентифіковано основні ризики управління парком повітряних суден авіакомпанії

Идентифицированы основные риски управления парком воздушных судов авиакомпаний

Airline's aircraft fleet management basic risks are identified

Постановка проблеми. Управління парком повітряних суден авіакомпанії, зокрема введення та виведення повітряних суден в (з) парк (-у) повітряних суден та його експлуатація, пов'язане з низкою ризиків, які потрібно ідентифікувати для підвищення ефективності управління парком ПС авіакомпанії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі ризики, які виникають при введенні та виведенні повітряних суден в (з) парк (-у) та його експлуатації, досліджувались Полом Кларком [1], Стівеном Холловеєм [2], Джорджем Радноті [3], та були інкорпоровані автором в економіко-математичну модель генерування стратегічних альтернатив парку повітряних суден авіакомпанії [4].

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Комплексно ризики управління парком повітряних суден авіакомпанії до сьогодняшнього дня не були ідентифіковані.

Мета статті. Ідентифікувати ризики управління парком повітряних суден авіакомпанії.

Вклад основного матеріалу. Для підвищення ефективності управління парком ПС авіакомпанії ідентифіковано основні ризики, які виникають при введенні та виведенні ПС в (з) парк (-у) та його експлуатації:

1. Ризик зміни відсоткової ставки, за якою авіакомпанія залучає позиковий капітал для введення та/або виведення ПС в (з) парк (-у), його